

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologōn diaphorōn syngammata palaia kai orthodoxa

Gessner, Conrad

Tiguri, 1560

VD16 G 1810

Henrici Stephani Typographi Annotationes Athenagoræ philosophi
Christiani orationem De resurrectione mortuorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72021](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72021)

HENRICI STEPHANI
TYPOGRAPHI ANNOTATIONES
in Athenagoræ philosophi Christiani orationem
De resurrectione mortuorum.

A G. 40. vers. 26. πῶς ἀπολάσεις
κεχαρισμένον] Infrâ pag. 57. ἢ πῶς
ἀπολάσεις καὶ λάγνοι φίλον, φάγω-
μεν. &c.

42. 29. τὴν μηδὲν τῶν πρῶτον ἐκένω] Hoc, ut
opinor, referendum est ad historiam illam
quam narrat primo libro Herodotus, de
Harpago qui filij sui membra ab Astyage ap-
posita imprudens comedit.

43. 30. τῆς δὲ ἡσυχίας ἐκείνου (ἡσυχία γενε-
μῆτος] Puto legendum γινόμενος. ut pag. 45.
uer. 7. γινόμενος pro γενόμενος. Hic præterea
non malè fortasse ante ἡσυχίαν adatur ἦ.

44. ἢ πολλὴ ἐκένω (ἡσυχία γενεμῆτος) Fer-
ri utcunque potest hoc participium ἐ-
πισπασθῆναι ab ἐπισπάσσομαι. sed, aut ual-
de fallor, aut scriptum reliquit Athena-
goras ἡσυχία per non ε, ab ἡσπασσομαι.
significat enim ἡσπασσομαι non solum Ster-
nor, Insternor: sed etiam Accumulor. unde
ἡσπασθῆς uel ἡσπασσομένη. Accumulatus,
Congestus. ut ita hîc interpretemur, Et mag-
nam illam inoleam ad faburandum uen-
trem congestam. Suum tamen cuiq; hîc re-
linquo iudicium. tolerari enim potest, uti,
dixi etiam nostra lectio.

44. 16. μεταβεβλημένος) Antea legebatur μετα-
βεβημένος. sed certior illa lectio ex nomine με-
ταβολή, quo toties hac in re utitur, & parti-
cipijs μεταβληθεῖσαν & συµμεταβαλλομένην,
quæ proximè sequenti pagina usurpat.

31. (πρὸς ἐργάδω δὲ ἄλλοι σιωπῆς ἐργον) καὶ πρὸς.)
Id est. Ita enim, consuetudinem sequendo,
appellet. At tu uertis Nanni, Adijciat quoq;
id uisitatū esse. longè, ni fallor, à sententia au-
thoris discedens, & magnā etiam uerbo πρὸ
ἐργάδω uim afferens. Nam πρὸς ἐργον (sicut &
πρὸς πᾶσι & πρὸς ἀγορῆν) nō significat Adijce
re, sed Compellare, Appellare. Vnde & pag.
43. πρὸς ἑμαῖ, appellationis, ὀνομασίας: non
autem adiectionis siue additionis significat.
Deinde πρὸς ἐργάδω passiuam & terminatio-
nem & significationem habet: adeo ut La-
tinè quoq; tibi passiuo uerbo utendum fue-
rit. Sed fortasse non animaduersa parenthe-
sis tibi imposuit.

45. 46. μέρεσι καὶ μορίοις) In superiori edi-
tione legitur, μέρεσι καὶ χωρίοις. At illam le-
ctionem comprobant cum alij loci, tum

qui sunt pag. 41 & 45 & 53.

46. 17. καὶ μισοθήσοις) Antea legebatur μὲν
μισοθήσοις. quam lectionem in tua interpre-
tatione sequutus es, quum hanc, ut suspi-
cor, non inuenisses. quæ si tibi, ut & mihi,
magis placuerit, interpretationē tuam mu-
tare poteris.

48. εἰ δὲ γὰρ ἔσαι] In margine prioris editio-
nis adnotatum est, ἢ γὰρ πῶς ἔλκει. sed adnota-
tum, opinor, ὅτι γὰρ ἔσαι.

48. 16. ἢ πῶς ἀφορᾷ] In priori editione habet
καὶ ἀφορᾷ. in ueteri codice πῶς ἀφορᾷ.
Lectionem illam prætuli, sed u sublata, ob-
omnino similem eiusdem uocabuli usum in
hoc libello.

50. 3. ἢ πῶς) σιωπῆς (ἡσυχία) Videtur potius
impedimento quàm adiumento huic loco
esse particula δὲ. Porro gaudet hoc uerbo
σιωπῆς Athenagoras: utitur enim & in
frâ pag. 53, item 62.

51. 29. ὅθεν οἶμαι χεῖναι δίκαιον) In ueteri codi-
ce legitur χεῖναι. at ego non dubito quin au-
thor scripserit χεῖναι, per parenthesis οἶμαι ad-
dens, ut ferè solet. Id est, Vnde (opinor) par-
erat. Nisi fortè legamus, ὅθεν οἶμαι εἶναι δίκαιον.
sed mihi non placet.

41. εἰ δὲ τῆ τάξει δὲ τῶν δίκαιον) Prior edi-
tio negatiuam particulam non habet, quam
ex ueteri codice posui: ut pro καὶ μάλιστᾳ συ-
νοπῆς οἶμαι, καὶ ὅτι μάλιστᾳ συνοπῆς οἶμαι. Non
quidem, inquit, quod ordine sit posterior:
sed quia &c.

52. 2. πᾶσαν ἐπέεργον αἰτίαν) Non uideo
quomodo ferri uerbum ἐπέεργον possit: sed
nec ἐπέεργον in eius locum reponi qui
possit, satis perspicio. quod legisse tamen ui-
deris.

καὶ ἀνίσταται. Hæc quæ sequuntur uer-
ba, τούτοις ἦν ἡμῶν νέους παίδας ἔργον δὲ πᾶ-
τας ἀνίσταται, in priori editione deerant. e-
go pro δὲ, legendum aut δὴ aut γε existimo.
alioqui perperam suspensa sententia manē-
ret.

12. δίκαιον) Aliam huius uerbi inter-
pretationem desidero. Ais enim, Ipsi quo-
que æquum censent ut non ob iudicium re-
surrectio fiat. Quasi uerò Deus ex eorum
pendeat iudicio, quid illi æquum esse uel
non esse censeant, respiciat. Et, ut nihil ab-

furdi ex hac interpretatione sequeretur, dicendum esse *δικαιοσύνην ἢ γίνεσθαι*, uel potius *δικαιοσύνην μὴ γίνεσθαι*. Sed in hoc genere loquendi locum haberet *ἐξιοῦσι*; an item *δικαιοῦσι* habere possit, nescio. Quare *δικαιοῦσι* puto uertendum Probat, quasi *ἐξ ἀδικαιώματων*. *δικαιώματα* enim late aliquando pro quibusuis probationibus accipi, satis notum esse potest.

20. *καὶ πρὸς γὰρ τῶν ἄλλων*) Vertis, & inter reliqua. at *πρὸς* cum genitiuo id significare nullo modo queat: imò ne aliam, quidem uelam huic loco aptam habere potest significationem. unde fit ut legam *πρὸ γὰρ τῶν ἄλλων*, id est Ante alia.

33. 5. *καὶ ἡμελοδονίων*) Hæ uoces in priori editione non erant: quæ tamen uidentur esse necessaria.

35. *ἢ τὴν ἰδίαν* γράφεται οἰκίαν.

38. *λογίζομαι* γράφεται *λογίζομαι*. Quæ lectio mihi magis placet. ut sit *ἐπιζήτω μεδῆς, λογίζομαι* ὡς. &c.

39. *ἢ μέτρον*) Malim uertere Mensuram, quàm Modum. etsi Modus pro Mensura etiam accipitur. sed uitandam esse in interpretatione ambiguitatem, optimè nosti. Quæ sequuntur in tua translatione uerba, non inueni quomodo distinguenda essent: ista, Nec mirum, quum non una sit rerum perdurantium natura: unumquodque enim pro sua natura perduratiōnem habet: non inuenis in purè incorruptilibus & immortalibus parem istiusmodi perduratiōnem. Hæc enim uerba non satis aptè cum præcedentibus colligari uidentur. at sublati ijs quæ de tuo addidisti, optimè cohærebunt, hoc modo, Neque unam esse perdurandi mensuram: quia ne perdurantium quidem rerum una est natura. Si enim secundum propriam naturam unumquodque perdurantium habet perduratiōnem, non inuenis &c.

46. *ἢ τὴν ἀνθρώπων*) Valde me turbauit hîc tua interpretatio, cuius neque per se, neque cum Græcis uerbis collata sententiã probabilem inuenire potui. nam quum dicat Athenagoras *τῶν μὲν*, & *τῶν δὲ*, nimirum *τῶν μὲν καὶ ἀθανάτων ἀφθάρτων καὶ ἀθανάτων*, deinde *τῶν δὲ ἀνθρώπων*. tu hæc duo & horum duorum ingens discrimen confundis, & quæ duabus diuersis tribuuntur naturis, tu uni humanæ tribuis. Considera diligenter hunc locum obsecro, & uide an non hæc fiera sit eius interpretatio, Vtpote quum illæ incorruptibiles naturæ, ab initio immor-

tales creatæ sint, & sola creatoris uoluntate sine fine permaneant: homines autem secundum animam quidem, iam inde à creatione habeant mutationis expertam perduratiōnem: at secundum corpus ex ipsa immutatione incorruptibilitatem assument. Hanc eandem distinctionem oportet etiam declarant quæ sequuntur, ubi ait, Ad resurrectionem respicientes, & corporis dissolutionem (ut quæ hanc uitam consequatur, egestati & corruptioni obnoxiam) expectamus: & post eam, corruptionis nesciam perduratiōnem speramus. Adeo ut neque brutorum morti hominum mortem, nec immortalium perduratiōni hominum perduratiōnem alsimilemus.

54. II. *ἢ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἡμελοδίων*] Ex accusatiuo genitiuum faciendum puto: ut legatur, *ἢ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἡμελοδίων*. at contra alibi hæc præpositio genitiuum pro accusatiuo habere mihi uita est.

21. *ἀδελφὸν τοῦ θανάτου τὸν ὕπνον ὀνομάζουσι*] Vide in præcedenti oratione pag. 13, uerl. 9 & 10. *ὕπνος καὶ θάνατος διδύμοι*.

25. *ἢ καὶ γὰρ ἡσυχίας*) interpretaris, Ratione quietis, quali *ἢ καὶ γὰρ ἡσυχίας* idem esset quod *ἢ τὴν ἡσυχίαν*, aut *ἢ τὸν λόγον ἡσυχίας*. quum uelut restrictionem quandam denotet: quasi diceret, non usquequaque similia, sed in ijs tantum quæ ad quietem spectant. Malim igitur, Quantum quidem ad quietem attinet. uel, Quietis quidem respectu. uel Quatenus quidem ambo quiescunt, & nihil. &c. Sed & illud non placet quod quum hîc bellè procedant omnia ex ijs quæ in contextu Græco habentur uerbis, tu de tuo nescio quæ addideris.

56. 5. *καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα ἢ καὶ οἶμα*) Me torfit hic locus, & in eo immoratus sum aliquandiu: sed grande pretium moræ tandem me reportasse exitimo. Nam hæc duæ particule *ἢ καὶ* quid sibi uolunt? quid aliud quàm sententiã alioqui manifestam perturbant? Deinde ista loquutio, *ἢ καὶ οἶμα φιλοπίας* ἢ ἰδέλας, qualis erit, & quid significabit? Certè nihil aliud sonare potest, ἢ *φιλοπίας ἰδέλας*, quàm *φιλοπίας πείσεις*, uel *ἢ φιλοπίας ἀνθρώπων*, uel *ἢ φιλοπίας ἀνθρώπων ἐργον ἰδέλας*. Hic igitur dicit id *ἢ καὶ οἶμα φιλοπίας*, quod sententiã ostendit & ratio etiam docet eum uelle dicere *ἢ φιλοπίας*. Quid enim aliud, ἢ *καὶ οἶμα φιλοπίας* (sub *ἢ*) significare possit? At tu quum absurditatè sequi ex hac particula negatiua animaduertes, prudenter eam reiecasti: sicut & *ἢ καὶ*, quæ sententiã præcedentem

dentem impediabant. Sed quid tu pro illis? Nihil. At ego articulum ἀρχειο, uerbum ἄρχειον respuo, negatiuam δὲ repudio: uerū litteras omnes harum particularum, præter unam, seruo. & ex tribus uocibus unam, litteris seruatis & earum ordine, compono: ex ἀρχειον faciens ἀρχειο. ut post πειφικον notetur, τελεία σιγὰ, deinde legatur, ἀρχειο γὰρ διμαφιλοποιίας ἔ & c. Id est, Inutilis enim ambitionis esse puto, uelle, & c. aut, uana ambitionis. Aut commutata forma loquendi, Inutiliter enim, uel, Intempestiue enim ambitiosi hominis fuerit, uelle, & c. Vides quàm parua sit mutatio ex ἀρχειον in ἀρχειο. animaduertis quàm bene fluat oratio cum hac uoce: quæ quàm usitata sit in hoc sensu passim apud authores, non ignoras. Sed & ex hoc ipso scriptore si testimonium requiris, habes locum pag. 40, ὅνκ ἀρχειο φαίνεται. Pro quo etiam sæpe dicunt Græci, ὅνκ ἀκαίρον φαίνεται, quo modo & Latini, Non intempestiuum uidetur. Quid igitur superest? quid uerò aliud quàm ut hanc emendationem approbes? Ac ne putes apud Athenagoram solum huiusmodi menda reperiri. tale est apud Diogenem Laertium in uulgata editione πρὸς μὴν ὄν pro πρὸς μίον. & contra apud Strabonem, ἰοχάρθ ποταμός, pro ἰοχάρθ ποταμός. Et hæc quidem quali δὲ ἀδμήτρον habe.

6. ἢ κατάνειν ἢ διαρεῖν νῦν.) Quum mihi aliquantum negotij exhibuisset superioris loci difficultas, utpote turpiter deprauati: eā excepit hæc non minor, imò uerò multò maior, ob errorem quem initio quidem inextricabilem esse credebam: ex eo tamen, ni fallor, me extricaui, & nunc alios itidem extricabo. Igitur quum uiderem ex ueteri codice adnotatum esse κατάνειν, initio de hoc loco minus laborare, & tanquam aliquid adiumenti ad eum intelligendum allatura illa esset lectio, minus anxius esse cœpi. Sed tandem comperi nihil differre scriptam lectionem ab impressa: nisi quòd hæc nihil prorsus significaret, illa autem significaret quidem aliquid, sed quod longè à sententia nostri authoris remotum esset. Tunc id quo me in alijs locis usum memineram remedium, huic quoque adhibendum censui: & an ex duabus malis lectionibus bona una confici posset, tentauit. sed hoc non processit, nihil enim aliud quàm κατάνειν, ita efficiebatur. Quum hac non succederet, alia aggressus sum uia, & aliquam de meo litteram addendam esse cogitauit. Ad ita er-

go h. τραν feci κατάνειν, tale quid apud Platonem esse putans. Quæ tere quum ambigerem, etiam de lectione ea ambigebam: dō nec tandem in eum quem quærebam Platonis locum incidi. is est in Phædro: ubi ait Socrates oportere in disputando de re qualibet ἢ κατ' ἑδὴν διατεμεῖν κατ' ἀρθρα ἢ πεφικε, καὶ μὴ ἀδιχεῖσθαι καὶ ἀγνώσκειν μέρῃ μὲν, καὶ οὐ μαγείροσ προπω χρωμένον. Quinetiam ex abundantanti locum Ciceronis illic libri mei margini adscriptum reperi, in quo apertè ad hunc Platonis locum alludit. is est in 2. De finibus, ubi cupiditatum diuisionem quam Torquatus libro primo posuerat, reprehendens, ait, Quomodo autem philosophus loquitur tria genera cupiditatum, naturales & necessarias: naturales, non necessaries: nec naturales, nec necessaries? Primū diuisit ineleganter. duo enim genera quæ errant, fecit tria. hoc est non diuidere sed frangere rem. Qui si diceret, & c. Quid aliud sonant apud Ciceronem hæc duo uerba, Diuidere, Frangere, quàm apud nostrum Athenagoram κατάνειν, διαρεῖν? nōnne eadem in re utrobique usurpata? Opus enim habent (inquit Athenagoras) quæcunque creata sunt, sui creatoris cura: singula autem peculiariter, secundum quod & ad quod à natura edita fuerunt. Inutilis enim ambitio, & uana quædam doctrinæ ostentatio eius fuerit qui nunc frangere, aut diuidere, aut sigillatim quid cuius naturæ accommodatum sit, recensere uoluerit. Sed ad probandam tibi cæterisque doctis uiris meam de hoc loco coniecturam nihil fortasse tot uerbis opus erat.

15. ἀδὲ ἄρ] Pro ἄρ hîc ἄρ reposui, sine mei exemplaris autoritate, cuius lectio, opinor, inter conferendum, aures meas præteruolarat. sed quin ita legendum sit, nemini dubium esse potest, quum referatur ad σωμαφότρον. hæc autem quæ sequuntur uerba, λέγω δὲ σωμαφότρον, ἦν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἀδρωτων, parenthesi includisse debueram. ut & in tua interpretatione feci.

19. εἰ δὲ ἦν τὸ σωμαφότρον] Hoc est initium periodi (si periodus uocanda est) quam claudit paginæ præsentis uersus 48. adeo ut ad illa usque uerba, εἴτε ἀγαθὰ, εἴτε κακὰ, suspendatur. Ex tam longo & sinuoso hyperbato ut facilè se expedire posset lector, diligenter parentheses notauit suis locis. At in tua interpretatione eas notare eodem modo non potui, quia quam noster scriptor per tam longum spatium protrahit periodum

dum, tu aliquot in locis abscindis. Ego omnis omnibus ijs quæ per parenthesis addita sunt, huic orationi pro sinuoso, ut dixi, hyperbato, rectum cursum dabo, hoc modo, εἰ δὲ ἦν ἡ σωματοτόρου φέρει τὴν αὐτὴν τοῖς ἐργασιαῖς δικίαις ἢ δικαίαις κείσιν, καὶ μήτε τὴν ψυχῆν μόνω δ' αὖ νομίζουσα τὰ ἐπιχειρᾶ τῶν μετὰ τὴν σώματ' ἐργασμιῶν, μήτε τὸ σῶμα μόνον ὃ δὲ ἐκ τῶν ἀνδρωτῶν τὴν ἐφ' ἑαυτῶν τῶν ἐργασμιῶν αὐτῶν δέχεται κρίσιν· ὅτι δὲ ἦν τὴν αὐτὴν τὴν ζῶντων ἐν εὐλοκίαι συμβαῖνον ὁ λόγος, ὅτι δὲ μετὰ θάνατον· ἂν δὲ ἴσως παύσῃ τὸ λειπόμενον, ἐπὶ δὲ αἰ. &c. Libet etiam meo modo hæc interpretari, his uerbis, Quod si aduersus utrumque simul (hominem, ex utroque, anima & corpore compositum) iustum iudicium (Dei) statuit retributionem eorum quæ fecit: & neque animæ soli rependi oportet ea quæ fecit unâ cum corpore, neque corpori soli: homo autem ex ambobus his conflatus, singulorum factorum iudicium subit: iam uerò hoc neque in hac uita, neque post mortem fieri ratio euincit: Equidem manifestum est omnibus id quod consequitur, nimirum esse necesse secundum Apostolum, ut &c.

30. εἰ δὲ τὸ πολλόν] Omnino legendum est διαλέγε aut διά τε. Quarum uocum utramlibet posuerimus, ad ornatum aliquid, ad sensum nihil faciet. tantundem enim ualet εἰ δὲ τὸ, nulla interiecta huiusmodi particula. Simul autem pro hypostigme ponenda fuerit hypodiatole post βίω.

40. καὶ μηδὲν ἐπι σώζοντ' αὐτῶν πλεονασμῶν, ἢ μορφῆς, ἢ πῶν γε τὴν μὴ μὴ τῶν περιπραγμένων] Hæc tu ita reddidisti Latine, Nihilquæ

iam supersit quod uel ueterem formam uel naturam, imò ne memoriam quidem eorum quæ facta sunt retineat. Quam autem ita uertis, planè orationem nomine periculo inuertis, quasi uidelicet legesetur, καὶ μηδὲν ἐπι σώζοντ' αὐτῶν πλεονασμῶν, ἢ μορφῆς. Deinde non rectè particulam ἢ πῶν Latina uoce Imò interpretaris: ac uim eius si exprimere uolebas, particula Nedum potius utendum erat. Denique ita uertissem ego hunc locum, Nihilquæ iam (ipsum corpus) ex pristina natura uel forma, nedum memoriam rerum actarum, seruet.

57. 9. ἢ πολὺ τῶν ἀσφαλέστερον, ἢ ὁμοζυζου] Id est, An multo tutius est, existimare. At tu ita uertis quasi legeretur, ἢ τῶν πολλῶν ἀσφαλέστερον, ὁμοζυζου, inuertens uerba, sic enim interpretaris, An quod multo certius est, existimandum. Non enim statuit sed quærit an statui debeat tanquam certius.

16. οἱ τὰ πάθη διαλαγωῦντες] Voce Diui Pauli elegantissima & significantissima utitur.

A me dum hilibelli excuderentur, Nanni, artificum nostrorum quotidiana opera examinante, hæc obiter animaduertebantur: aliaquæ nonnulla, quæ, quòd ijs locus in hoc ternione non sit, omitto. In istis si perspicax fui, est quod gaudeam: si parum uidi, non est tamen quòd reprehensionem reformidem: quia nihil neque in Græcis neque in Latinis, ex meo sensu, immutauit, sed omnia integra & tuo et aliorum doctorum hominum iudicio seruaui.

FINIS.